

Uchwała Nr XL/851/18
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 25 września 2018 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w 2017 roku „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020”.

Na podstawie Na podstawie § 35 ust. 3 lit. a i ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, stanowiącego załącznik do Uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr III /21/99 z dnia 4 lutego 1999 z późn. zm., uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji w 2017 roku „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020”, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Jan Bobek

Załącznik do Uchwały Nr XL/851/18

Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego

z dnia 25 września 2018 roku

Sprawozdanie z realizacji w 2017 roku
„Wojewódzkiego Programu Profilaktyki
i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
w Województwie Warmińsko-Mazurskim
na lata 2016-2020”

Olsztyn, 2018

Wprowadzenie

Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2016-2020 stanowi realizację zapisu art. 4 pkt 1-4 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 roku, zgodnie z którym Samorząd Województwa realizuje zadania w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w postaci wojewódzkiego programu, stanowiącego część strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej.

Przy planowaniu i podejmowaniu działań w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi kierowano się głównym celem programu, jakim jest szersze zintegrowanie i wzmocnienie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie warmińsko-mazurskim.

Dzięki dobrej współpracy z instytucjami i placówkami z terenu województwa, takimi jak: samorządy gmin i powiatów, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Olsztynie, Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie, szpitale oraz inne placówki zajmujące się leczeniem uzależnień, organizacje pozarządowe, możliwe było uzyskanie informacji i danych przydatnych w przygotowaniu niniejszego sprawozdania.

Realizacja zadań Programu jest finansowana w sposób ciągły, ze środków pochodzących z opłat pobieranych za wydawanie przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego zezwoleń na obrót hurtowy napojami alkoholowymi o zawartości do 18% alkoholu, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

W latach 2016-2020 w budżecie województwa na realizację Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zabezpieczane były środki finansowe.

Tabela 1. Środki finansowe wydatkowane w latach 2014-2017 na realizację zadań wynikających z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Wysokość środków finansowych uzyskanych z tytułu opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	Wysokość środków wydatkowanych przez Urząd Marszałkowski	Wysokość środków wykorzystanych przez gminy na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych*
2014	26 767 646 zł	296 330 zł	23 310 402 zł
2015	27 590 613 zł	462 374 zł	22 920 089 zł
2016	27 579 547 zł	213 071 zł	22 655 925 zł
2017	29 087 250 zł	732 889 zł	23 840 987 zł

Źródło: Dane Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie oraz *Regionalnej Izby Obrachunkowej w Olsztynie

Priorytet I. Edukacja, kampanie

Cel operacyjny: Podniesienie poziomu wiedzy w społeczeństwie na temat szkodliwości spożywania alkoholu.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przekazuje z budżetu województwa środki finansowe na realizację zadań programowych przez organizacje pozarządowe. W roku 2017 ogłoszono otwarty konkurs na realizację zadań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

Tabela 2. Udział finansowy budżetu województwa w realizacji zadań przez organizacje pozarządowe, ilość dotowanych podmiotów, szacunkowa liczba osób objętych oddziaływaniem profilaktycznym czy rehabilitacyjnym

Rok	Wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu województwa w formie dotacji organizacjom	Liczba dotowanych organizacji pozarządowych	Szacunkowa liczba odbiorców
2014	150 000	12	15 300
2015	120 000	14	3 527
2016	0*	0	0
2017	144 000**	9**	571

* w roku 2016 nie zabezpieczono środków na realizację przez organizacje pozarządowe projektów z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

** w tym: 50 000 zł przekazanych Stowarzyszeniu Kobieta na PLUS z Rucianego-Nida z przeznaczeniem na pierwsze wyposażenie Centrum Integracji Społecznej w Piszcu oraz 2 projekty rozpatrzone i dotowane w trybie pozakonkursowym

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W ramach współpracy z trzecim sektorem, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2017 r. w otwartym konkursie ofert zaproponował między innymi zadania dotyczące szkodliwości spożywania alkoholu, realizowane w celu podniesienia poziomu wiedzy w społeczeństwie - dofinansowanie otrzymało 8 organizacji pozarządowych (w tym dwie w trybie pozakonkursowym):

- Human „Lex” Instytut z siedzibą w Ełku, na realizację zadania pn.: „Streetworking skierowany do dzieci i młodzieży elementem profilaktyki systemowej w miastach Ełk, Giżycko, Olecko”. Przekazano dotację w wysokości 15 000 zł. W ramach zadania zrealizowano: zajęcia edukacyjno-wychowawcze, praca streetworkerów, obozy profilaktyczne, superwizje.
Z projektu skorzystało 105 osób.
- Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Telefonicznej, na realizację zadania pn.: „Wiedza i umiejętności animatorów społecznych – dyżurnych Olsztyńskiego Telefonu Zaufania „Anonimowy Przyjaciel” - gwarancją skuteczności pomocy osobom uzależnionym. Konferencja szkoleniowa”. Przekazano dotację w wysokości 9 200 zł. W ramach zadania zrealizowano: przeprowadzenie całodobowych dyżurów telefonicznych, zorganizowanie dwudniowej konferencji.

Z projektu skorzystało 50 osób.

- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Ich Rodzinom „Dajmy Szansę” z siedzibą w Stawigudzie, na realizację zadania pn.: „Z odwagą w dorosłość”. Przekazano dotację w wysokości 8 800 zł. W ramach zadania zrealizowano: zajęcia psychomotoryczne, zajęcia bajko terapii i taneczne, warsztaty fotograficzne, zajęcia sportowo-rekreacyjne, zajęcia kulinarne i komputerowe.

Z projektu skorzystało 55 osób.

- Caritas Diecezji Ełckiej, na realizację zadania pn.: „Warsztaty umiejętności społecznych II”. Przekazano dotację w wysokości 9 100 zł. W ramach zadania zrealizowano: warsztaty rozwoju umiejętności społecznych.

Z projektu skorzystało 70 osób.

- Fundacja Alternatywnej Edukacji „ALE”, na realizację zadań: „Akademia Coachów Młodzieżowych”. Przekazano dotację w wysokości 24 400 zł. W ramach zadania zrealizowano: zorganizowano zjazdy szkoleniowe dla coachów młodzieżowych.

Z projektu skorzystało 10 osób. „Historie Pisane Cyrkiem”. Przekazano dotację w wysokości 6 700 zł. W ramach zadania zrealizowano: zorganizowanie warsztatów otwartych, stworzenie spektaklu.

Z projektu skorzystało 80 osób.

- Stowarzyszenie Inicjatorów Społecznych „Przyjazny Krąg” z siedzibą w Elblągu, na realizację zadania pn.: „Alkohol mój wróg – pułapka uzależnienia”. Przekazano dotację w wysokości 8 000 zł. W ramach zadania zrealizowano: konsultacje psychologiczno-pedagogiczne, zorganizowanie warsztatów.

Z projektu skorzystało 40 osób.

- Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Sukurs”, na realizację zadania pn.: „Program dla rodzin z problemem przemocy w przebiegu choroby uzależnienia od alkoholu oraz współistniejącego współuzależnienia”. Przekazano dotację w wysokości 5 000 zł. W ramach zadania zrealizowano: indywidualne porady specjalisty, praca grupowa z rodzicami dzieci uzależnionych.

Z projektu skorzystało 41 osób.

- Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny KARAN, Placówki wsparcia dziennego z siedzibą w Elblągu, na realizację zadania pn.: „Wektory uzależnień – narkomania na przełomie ostatnich 25 lat – Wojewódzka konferencja promująca „dobre praktyki” z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami”. Przekazano dotację w wysokości 7 800 zł. W ramach zadania zrealizowano: organizacja konferencji o charakterze wykładu i dyskusji panelowej o zasięgu wojewódzkim, związanej z promocją „dobrych praktyk” z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami.

Z projektu skorzystało 120 osób.

Ponadto, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przekazał Stowarzyszeniu Kobieta na PLUS z Rucianego–Nida dotację w wysokości 50 000 zł z przeznaczeniem na pierwsze wyposażenie Centrum Integracji Społecznej w Piszcu. Uruchomienie Centrum Integracji Społecznej w Piszcu przyczyniło się między innymi

do wzrostu aktywności zawodowej i społecznej osób mających trudności w odnalezieniu się na otwartym rynku pracy.

W ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Samorząd Województwa co roku przyznawał dotację na zadanie pn. „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko – Mazurskim”. Z dofinansowania szkoleń podnoszących kwalifikacje korzystały także osoby zajmujące się leczeniem uzależnień od innych środków psychoaktywnych.

W roku 2017, w wyniku dotacji przekazanej Szpitalowi Psychiatrycznemu SPZOZ w Węgorzewie (WOTUW Giżycko), kwalifikacje zawodowe podwyższyło 3 pracowników lecznictwa uzależnień (Studium Terapii Uzależnień).

Poza dofinansowaniem szkoleń indywidualnych, zorganizowane zostały przez Ośrodek w Węgorzewie dwie konferencje: „Programy ograniczenia picia oraz redukcji szkód w lecznictwie uzależnień”, w której udział wzięły 33 osoby oraz podzielona na dwa dni konferencja „Aspekty medyczne oraz psychologiczne Zaburzeń ze Spektrum FASD (Alkoholowy Zespół Płodowy)” – w dniu pierwszym, wykładowym, uczestniczyły 94 osoby, natomiast w części szkoleniowej drugiego dnia udział wzięło 20 osób.

Przeprowadzone zostały, wzorem lat ubiegłych, superwizje programów terapeutycznych i pracy członków zespołu interdyscyplinarnego w 17 placówkach lecznictwa odwykowego.

Podsumowanie szkoleń w latach 2015-2017 przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 3. Szkolenia organizowane w ramach zadania „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w województwie warmińsko-mazurskim” w latach 2015-2017

Rok	Liczba przeprowadzonych superwizji programów terapeutycznych	Liczba uczestników szkoleń indywidualnych	Liczba uczestników szkoleń grupowych	w tym liczba uczestników spotkań kierowników placówek lecznictwa odwykowego	RAZEM liczba przeszkolonych pracowników lecznictwa odwykowego
2015	9	16	77	28	93
2016	17	15	84	24	99
2017	17	3	127	33	130

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie, na podstawie sprawozdań z realizacji zadania „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego”, przesyłanych przez Szpital Psychiatryczny SPZOZ w Węgorzewie

W latach ubiegłych oraz w roku bieżącym udzielano również dotacji celowych dla organizacji pozarządowych z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, często powodowanej nadużywaniem alkoholu. Część podmiotów-realizatorów oraz dotowane zadania zostały opisane w Priorytecie IV – Przemoc w rodzinie związana z alkoholem.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu I

wskaźnik	Rok			
	2014	2015	2016	2017
Liczba uczestników programów profilaktycznych	252	1 265	0*	311
Liczba osób objętych szkoleniami w zakresie profilaktyki uzależnień przez samorząd województwa	93	93	99	130

*w 2016 roku nie zabezpieczono środków na realizację przez organizacje pozarządowe programów z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Priorytet II. Jakość działań gmin w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych

Cel operacyjny: Wzmacnianie lokalnych systemów rozwiązywania problemów alkoholowych.

Co roku województwo warmińsko-mazurskie uczestniczyło w zbieraniu sprawozdań PARPA-G1, składanych przez samorządy gminne - od roku 2015 sprawozdania te stały się elementem elektronicznego Systemu Statystyki w Ochronie Zdrowia, co oznacza, że sprawozdanie za rok 2017 będzie wysyłane przez każdą gminę bezpośrednio do PARPA. W maju każdego roku Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dokonuje opracowania i analiz zebranych danych. Jesienią każdego roku sporządzony zostaje stosowny raport, na podstawie którego możliwe jest określenie m.in. liczby funkcjonujących na Warmii i Mazurach świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych oraz liczby dzieci korzystających z tej formy pomocy.

W celu dogłębnej analizy oferowanych w gminach zajęć oraz innych form pomocy dzieciom i rodzinom, wysłano do wszystkich gmin w województwie ankietę dodatkową do sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, w której zawarto pytania dotyczące działalności świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych, realizowanych szkolnych i pozaszkolnych programów profilaktycznych oraz funkcjonujących Młodzieżowych Klubów Integracji Społecznej. Dane za rok 2017 są na etapie zbierania i analizy.

Tabela 4. Liczba świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Świetlice socjoterapeutyczne		Świetlice opiekuńczo-wychowawcze	
	Liczba jednostek	Liczba uczestników	Liczba jednostek	Liczba uczestników
2014	56	1 984	183	6 375
2015	52	1 711	171	5 757
2016	59	1 624	183	5 675
2017*	43	1 218	168	4 852

* dane uzyskane ze 108 gmin województwa warmińsko-mazurskiego – pełna analiza po otrzymaniu danych ze wszystkich 116 jednostek.

Źródło: Dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

W 2015 roku liczba uczestników zajęć w świetlicach spadła w stosunku do roku 2014. W 2016 roku liczba świetlic, zarówno z programem socjoterapeutycznym, jak i opiekuńczo-wychowawczym, wzrosła, natomiast spadła liczba uczestników zajęć oferowanych w tych jednostkach.

Liczba świetlic powinna wzrastać, bądź pozostawać na zbliżonym poziomie, ponieważ funkcjonowanie świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych jest niezbędne, a działania przez nie prowadzone są istotne w walce z problemami dzieci i młodzieży.

Obserwuje się brak stabilności i funkcjonalności tego typu placówek, w związku ze zmianami regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania świetlic, wprowadzających nowe standardy ich działalności, określone w statutach - od 2011 roku weszły przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., znowelizowanej w 2014 roku. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła zmiany w organizacji tych placówek, niejako zrównując je z placówkami oświatowymi. Oznaczało to, że aby otrzymać zezwolenie na prowadzenie placówki, trzeba spełnić dość restrykcyjne wymogi budowlane oraz standardy sanitarne i dotyczące bezpieczeństwa pożarowego - większość placówek prowadzonych w formie świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych powstała w lokalach, które nie są w stanie sprostać warunkom niezbędnym do otrzymania pozytywnej opinii straży pożarnej i inspekcji sanitarnej (np. w piwnicach czy suterrenach).

Istotną rolę w realizacji działań z zakresu profilaktyki pełnią szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne.

Poniższe zestawienie przedstawia zakres uczestnictwa uczniów, rodziców i wychowawców w tych programach w latach 2014-2017.

Tabela 5. Szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne

Rok	Liczba jednostek	Szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne		
		Liczba uczniów	Liczba nauczycieli i wychowawców	Liczba rodziców
2014	116	57 560	2 882	7 115
2015	116	67 735	3 902	9 713
2016	116	52 467	2 962	5 992
2017	106	69 583	3 348	13 062

Źródło: Dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

Zarówno liczba uczniów, jak i nauczycieli oraz rodziców uczestniczących w realizacji szkolnych i pozaszkolnych programów profilaktycznych, była bardzo niska w 2014 roku, co wynika z powyższego zestawienia. Przyczyn takiej sytuacji można doszukiwać się wielu, może to być: mniejsza liczba oddziałów klasowych, łączenie i likwidacja szkół, niechęć do realizowania wystandaryzowanych programów profilaktycznych. W roku 2015 liczba osób biorących udział w szkolnych i pozaszkolnych programach profilaktycznych ponownie się podniosła, żeby w 2016 roku zmaleć do wartości niższych niż w latach 2014 i 2015. W 2017 roku liczba osób korzystających z programów profilaktycznych wzrosła w każdej grupie.

Powinno się kłaść większy nacisk na realizację tego typu programów, ponieważ profilaktyka, zainteresowanie się problemem dziecka (przez rodziców oraz środowiska wychowawcze, takie jak szkoła) oraz szersze reagowanie na pojawiające się problemy to najistotniejsze aspekty w walce z patologiami społecznymi, w tym uzależnieniami od substancji psychoaktywnych.

Tabela 6. Liczba asystentów rodziny i pedagogów ulicy pracujących w województwie w latach 2014-2017

Rok	Liczba asystentów rodziny	Liczba pedagogów ulicy	Liczba rodzin korzystających ze wsparcia
2014	216	8	2 313
2015	206	7	2 296
2016	201	7	2 245
2017	184	3	2 122

*dane w opracowaniu ROPS

Źródło: Sprawozdania MPiPS-03 za lata 2014-2017

Nieocenioną rolę we wspieraniu rodzin z dysfunkcjami pełnią asystenci rodziny oraz pedagodzy ulicy. W roku 2017 w województwie pracowało 184 asystentów rodziny (liczba ta zmalała o 17 w porównaniu z rokiem 2016), którzy wsparciem objęli 2 122 rodziny (w roku 2016 – 2 245 rodzin). Z uzyskanych z terenu województwa informacji wynika, że w roku 2017 pracowało w środowisku 3 pedagogów ulicy.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizując zadania zapisane w Wojewódzkich Programach Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, od wielu lat współpracuje z samorządami lokalnymi z terenu województwa. Jednym z elementów tej współpracy jest organizowanie spotkań przedstawicieli samorządów lokalnych, które są podstawą do tworzenia spójnej polityki profilaktyki oraz do rozwiązywania problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Cykliczne narady przynoszą wymierne rezultaty przede wszystkim poprzez wymianę „dobrych praktyk”, analizowanie bieżących problemów oraz przekazywanie najnowszych trendów w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom. W badanym okresie, w każdym roku, w naradzie udział brało kilkudziesięciu gminnych pełnomocników / koordynatorów ds. rozwiązywania problemów uzależnień, a także kierownicy ośrodków pomocy społecznej, sekretarze gmin oraz przedstawiciele powiatowego centrum pomocy rodzinie.

Na zakończenie narady szkoleniowej, co roku przeprowadzano anonimową ankietę. Osoby biorące udział bardzo dobrze oceniały spotkania.

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę uczestników biorących udział w cyklicznych naradach, mających na celu wypracowanie wspólnych działań w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom

Tabela 7. Liczba osób biorących udział w cyklicznych naradach przedstawicieli samorządów lokalnych w latach 2014-2017

Rok	Liczba uczestników narady
2014	60
2015	43
2016	47
2017	51

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

Podczas narady przedstawicieli samorządów w 2017 roku, uczestnicy wymieniali „dobre praktyki” oraz podejmowali istotne tematy dotyczące profilaktyki uzależnień, między innymi z zakresu:

- bieżących zadań realizowanych na poziomie województwa;
- rozwoju usług społecznych, wspierających osoby i rodziny dotknięte uzależnieniami;
- realizacji wojewódzkich programów w świetle ustawy o zdrowiu publicznym;
- rekomendacji dla gminnych programów przeciwdziałania uzależnieniom;
- zasad opracowania nowych programów w oparciu o zapisy Narodowego Programu Zdrowia;

- roli i zadań Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz bieżącej współpracy z samorządem gminy;
- pracy terapeutycznej z pacjentami w Stacjonarnym Ośrodku Leczenia Uzależnień od Substancji Psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży oraz w przychodni;
- realizacji profilaktycznych programów pracy z młodzieżą w gminie Olsztynek jako przykład dobrych praktyk.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu II

wskaźnik	Rok			
	2014	2015	2016	2017
Liczba osób przeszkolonych w gminach i powiatach*	60	43	47	51
Liczba osób korzystających z usług placówek posiadających program wsparcia dzieci i młodzieży z rodzin alkoholowych, w tym świetlic środowiskowych	3 472	3 169	2 041	dane w opracowaniu PARPA
Liczba pracujących specjalistów: pedagogów ulicy, asystentów rodziny	216 asystentów rodziny 8 pedagogów ulicy	206 asystentów rodziny 7 pedagogów ulicy	201 asystentów rodziny 7 pedagogów ulicy	184 asystentów rodziny 3 pedagogów ulicy
Liczba programów wspartych przez samorząd województwa	12	15	0**	10
Liczba programów realizowanych przez organizacje pozarządowe z obszaru profilaktyki uzależnień	12	15	0**	9

* Podczas wojewódzkiej narady pełnomocników/koordynatorów ds. rozwiązywania problemów uzależnień

** w 2016 r. w budżecie nie zabezpieczono środków na realizację przez organizacje pozarządowe zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Priorytet III. Alkohol a dysfunkcja rodziny - picie alkoholu przez dzieci, młodzież i dorosłych

Jak wynika z danych uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, corocznie identyfikuje się znaczną liczbę rodzin (osób), które uzyskują wsparcie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu:

Tabela 8. Wsparcie z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w latach 2014-2017 w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2014	4 573	8 194
2015	4 721	7 988
2016	4 017	6 601
2017	3 916	6 358

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W badanym okresie liczba rodzin objętych wsparciem z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu spadła o 101. W związku z tym bardzo ważnym aspektem jest kontynuowanie podejmowania szeregu działań w celu ograniczenia picia alkoholu zarówno przez dorosłych, jak i dzieci i młodzież.

Warto jednak podkreślić, że mimo niewielkich zmian w liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w ostatnich 3 latach, liczba osób w tych rodzinach z każdym rokiem była coraz niższa. Może być to spowodowane zmieniającym się modelem struktury polskiej rodziny.

Cel operacyjny: Ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci, młodzież i dorosłych oraz wzrost kompetencji rodzin w rozwiązywaniu problemów związanych z alkoholem.

Na przełomie października i listopada 2017 roku, w ramach międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD), zrealizowano audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (najczęściej wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (najczęściej wiek: 17-18 lat) województwa warmińsko-mazurskiego.

Celem badania był przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych, ale także ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie, ulokowanych zarówno po stronie popytu na substancje, jak i ich podaży.

Badania zrealizowano w 47 klasach gimnazjalnych oraz w 54 klasach szkół ponadgimnazjalnych. W gimnazjach zebrano 958 ankiet, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 1069 ankiet.

Analiza wyników badania obejmuje następujące zagadnienia:

1. Palenie tytoniu;
2. Picie napojów alkoholowych;
3. Używanie innych substancji psychoaktywnych;
4. Problem „dopalaczy”;
5. Oczekiwania wobec alkoholu i przetworów konopi;
6. Doświadczenie problemów związanych z piciem alkoholu;
7. Doświadczenie problemów w związku z piciem alkoholu przez innych;
8. Dostępność substancji psychoaktywnych;
9. Ryzyko związane z używaniem substancji psychoaktywnych w opiniach badanych;
10. Używanie substancji psychoaktywnych w otoczeniu badanych;
11. Relacje z rodzicami i przyjaciółmi;
12. Rodzice a używanie substancji przez młodzież;
13. Korzystanie z Internetu;
14. Gry hazardowe;
15. Formy spędzania czasu wolnego;
16. Wiarygodność wyników;
17. Dynamika zjawiska w województwie na tle zmian w skali kraju;
18. Nauczyciele i pedagodzy szkolni o profilaktyce.

W raporcie umieszczono wnioski i rekomendacje wynikające z przeprowadzonego badania, którego wyniki potwierdzają potrzebę takich działań jak:

- wspieranie programów profilaktycznych w szkołach, w tym programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji, zwłaszcza w zakresie profilaktyki wskazującej;
- szersze włączenie rodziców w profilaktykę;
- inicjowanie działań profilaktycznych w pozaszkolnych placówkach dla dzieci i młodzieży;
- wspieranie programów profilaktyki selektywnej w miejscach o zwiększonym narażeniu na kontakt z substancjami psychoaktywnymi (kluby, dyskoteki, imprezy masowe);
- objęcie opieką dzieci i młodzieży z grup ryzyka (środowiska zmarginalizowane społecznie, zagrożone demoralizacją i wykluczeniem społecznym);
- szkolenie kadr profilaktycznych.

Wszechstronny wachlarz działań, szeroki zakres partnerów oraz lokalny kontekst aktywności profilaktycznych przekonują, iż kompleksowe podejście do zapobiegania problemom używania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi ważny paradygmat profilaktyki w województwie. Tworzy to podatny grunt

dla zaszczepienia idei lokalnego środowiska profilaktycznego jako dominującej strategii reagowania na problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież¹.

Szczegółowy raport z badania umieszczono na stronie internetowej:

<http://warmia.mazury.pl/polityka-spoeczna/przemoc-i-uzaleznienia/raporty-przemoc-i-uzaleznienia> (Wojewódzkie Programy: Raport z badań ankietowych zrealizowanych w Województwie Warmińsko-Mazurskim w 2017 r. ESPAD).

Istotną funkcję w działaniach profilaktycznych, które pomagają realizować powyższy cel, pełnią centra i kluby integracji społecznej, które są szansą na reintegrację społeczną i zawodową grup szczególnego ryzyka osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków po ukończonym procesie leczenia.

Dane na temat liczby centrów integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim oraz liczbę uczestników programów realizowanych w CIS przedstawia tabela poniżej.

Tabela 9. Liczba CIS oraz liczba uczestników w latach 2014-2017

Rok	2014	2015	2016	2017
Liczba CIS	7	7	9	11
Liczba uczestników	871	756	908	1 042

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Na dzień 31 grudnia 2017 roku na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało jedenaście Centrów Integracji Społecznej:

- CIS w Olsztynie - będące Samorządowym Zakładem Budżetowym Miasta Olsztyn;
- CIS w Ostródzie - prowadzone przez Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Wojewódzki w Olsztynie;
- CIS w Braniewie - prowadzone przez Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie w Braniewie;
- CIS w Ełku – prowadzone przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Ełku;
- CIS „ALTER CIS” w Ełku – prowadzone przez Stowarzyszenie „Adelfi” w Ełku;
- CIS w Białej Piskiej – prowadzone przez Stowarzyszenie Akcja Katolicka - Parafialny Oddział Akcji Katolickiej parafii Św. Andrzeja Boboli;
- CIS w Białej Piskiej – prowadzone przez Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL;

¹ J. Sierosławski, Pracownia Badań i Inicjatyw Społecznych, „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną, Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.”, Warszawa 2017

- CIS w Elblągu – prowadzone przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu;
- CIS w Elblągu - prowadzone przez Elbląską Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych;
- CIS w Giżycku - prowadzone przez Gminę Miejską Giżycko;
- CIS w Piszcu – prowadzone przez Stowarzyszenie Kobieta na PLUS.

Tabela 10. Liczba KIS oraz liczba uczestników w latach 2014-2017

Rok	2014	2015	2016	2017
Liczba KIS	40	31	33	42
Liczba osób korzystających ze wsparcia KIS	5 197	2 594	5 049	4 448

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej

Z danych opracowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie wynika, iż w naszym regionie, na dzień 31 grudnia 2017 r., zarejestrowane były 42 kluby integracji społecznej, działające zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym. W 2017 r. z szeroko pojętego wsparcia KIS korzystało 4 448 osób. W 2017 r. zmniejszyła się liczba osób objętych wsparciem (o 11,7% względem roku poprzedniego). Z drugiej jednak strony wzrosła liczba osób, które znalazły zatrudnienie (o 23,62% względem roku poprzedniego). Podkreślić należy, iż liczba osób korzystających z usług oferowanych przez KIS w 2016 roku zbliżyła się do najwyższego poziomu osiągniętego w latach poprzednich (2013, 2014). W roku 2015 liczba osób korzystających ze wsparcia KIS była najmniejsza od początku funkcjonowania klubów. Spowodowane to było diametralnym spadkiem liczby funkcjonujących KIS.

Zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym uczestnikami zajęć w klubie integracji społecznej mogą być osoby, które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Jedną z istotnych form wzmacniania kompetencji rodzin były kolejne edycje programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców“. W gminach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, przebiegało to następująco:

Tabela 11. Realizacja programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców” w latach 2014 – 2017

Rok	Liczba gmin, na terenie których realizowany był program	Liczba osób, które wzięły udział w zajęciach warsztatowych
2014	25	813
2015	20	1 485
2016	17	1 131
2017	18	528

*dane w opracowaniu ROPS

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

Do 2015 roku stale rosła liczba osób, które brały udział w zajęciach warsztatowych w ramach programu „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”. W 2016 roku liczba odbiorców tych zadań zmalała o 354. Należy podkreślić, że w tym roku zmalała również liczba gmin, które realizowały program. W 2017 roku, mimo jednej gminy więcej realizującej zajęcia, liczba osób, które ukończyły program zmalała ponad dwukrotnie.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu III

wskaźnik	Rok			
	2014	2015	2016	2017
Liczba osób uczestniczących w programie „Szkoła dla rodziców”	813	1 485	1 131	528
Liczba rodzin objętych nowymi metodami pracy z rodziną („Konferencja grupy rodzinnej”, „TSR-Terapia skoncentrowana na rozwiązanie”)	166	157	275	189
Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	2 313	2 296	2 245	2 122
Liczba CIS, KIS w województwie prowadzących programy dla osób z problemem alkoholowym po podstawowym programie leczenia	CIS - 7 KIS - 43	CIS - 7 KIS - 31	CIS - 9 KIS - 33	CIS - 11 KIS - 42
Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie z samorządu województwa, wspierające środowiska osób dotkniętych problemem alkoholowym.	2 NGO	4 NGO	0 NGO	1 NGO*

* Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Sukurs”, na realizację zadania pn.: „Program dla rodzin z problemem przemocy w przebiegu choroby uzależnienia od alkoholu oraz współistniejącego współuzależnienia”.

Priorytet IV. Przemoc w rodzinie w związku z alkoholem

Cel operacyjny: Wzmacnianie gminnych i powiatowych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie województwa.

W monitorowanym okresie Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie realizował dwutorowo, zarówno w ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, jak i w ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Od szeregu lat Samorząd Województwa inicjuje i dofinansowuje tworzenie w województwie „Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci”.

Działalność ww. pomieszczeń jest corocznie monitorowana. Obecnie w województwie funkcjonuje 16 takich pokoi, z czego utworzenie 12 było inicjowane i wspierane finansowo z budżetu województwa.

„Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci” w Sądzie Rejonowym w Elku przestał funkcjonować w 2015 r., ponieważ nie spełniał wymogów Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2013 r.

Jednocześnie, w 2016 r., powstał nowy „Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci”, przy Sądzie Rejonowym w Kętrzynie.

Poniższe zestawienie obrazuje stan wykorzystania tych pomieszczeń w latach 2014-2017.

Tabela 12. Funkcjonowanie „Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci” w województwie warmińsko - mazurskim

Rok	Liczba działających Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci	Pokoje utworzone z inicjatywy województwa	Liczba przeprowadzonych przesłuchań (policyjnych, prokuratorskich, sędziowskich)	Liczba posiedzeń składu sędziowskiego	Liczba przeprowadzonych badań (psychologicznych, pedagogicznych, innych)	Liczba sesji terapeutycznych (w godzinach)
2014	17	12	578	93	204	1 511
2015	16	12	277	122	309	1 315
2016	17	12	479	146	560	1 409
2017	17	12	518	273	115	577

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z placówek prowadzących „Przyjazne Pokoje Przesłuchań Dzieci”

Z przeanalizowanych danych otrzymanych z instytucji prowadzących „Przyjazne Pokoje Przesłuchań Dzieci” wynika, iż w roku 2017 liczba prowadzonych przesłuchań policyjnych, prokuratorskich i sędziowskich wzrosła o 39 w stosunku do roku 2016. Niemalże dwukrotnie wzrosła liczba posiedzeń składu sędziowskiego, natomiast zmalała liczba prowadzonych badań oraz sesji terapeutycznych.

Jednym z zadań Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest doskonalenie zawodowe kadr z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Samorząd Województwa, wspierając samorządy gminne w realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w latach 2014 - 2017 przygotował cykl szkoleń przewidzianych dla członków i kandydatów do zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tabela 13. Cykl szkoleń w latach 2014-2017 dla członków i kandydatów do zespołów interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Rok	Liczba osób biorących udział w szkoleniach
2014	18 (szkolenie warsztatowe dla realizatorów programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie)
2015	50
2016	40
2017	80

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W 2017 roku szkolenie odbyło się w czterech blokach: 6-8 listopada, 8-10 listopada, 13-15 listopada oraz 15-17 listopada i miało charakter interdyscyplinarny. Wśród uczestników byli przede wszystkim: pracownicy socjalni, członkowie gminnych komisji RPA, asystenci rodziny, psychologowie, policjanci, dzielnicowi.

Szkolenie obejmowało 24 godziny dydaktyczne w 4 grupach warsztatowych po 20 osób. Udział w szkoleniu zakładał zdobycie przez uczestników lub pogłębienie wiedzy w następujących obszarach:

- Aspekty psychologiczne – gdzie zaczyna się przemoc?
- Procedura Niebieskiej Karty - Praktyczne aspekty;
- Różne rodzaje przemocy – przemoc psychiczna a ekonomiczna, seksualna a fizyczna - wyrokowanie i skuteczność kar;
- Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne oraz Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia;
- Procedura odbierania dzieci;
- Problemy, wątpliwości prawne, ustawy a rzeczywistość;
- Wtórna wiktyimizacja, obwinianie ofiar;
- Bycie ofiarą - właściwa komunikacja z osobami doświadczającymi przemocy;
- Bycie sprawcą - właściwa komunikacja z osobami stosującymi przemoc;
- Metody wsparcia emocjonalnego;
- Metody reagowania i zapobiegania zjawisku przemocy;
- Ofiary przemocy – pierwsza konsultacja;

- Rozmowy z osobami doświadczającymi przemocy - najczęściej spotykane problemy w pracy z ofiarami i metody ich przewycięzania;
- Sprawcy przemocy – portret;
- Rozmowy z osobami stosującymi przemoc - najczęściej spotykane problemy w pracy z ofiarami i metody ich przewycięzania.

Szkolenie przeprowadziła Pani Joanna Winiecka – prawnik oraz akredytowany coach, specjalista ds. przemocy w rodzinie, aktualnie w trakcie doktoratu na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu z zakresu „ekonomicznych aspektów przemocy domowej”.

Jednym z podmiotów lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie są organizacje pozarządowe. W celu wzmocnienia tego systemu, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w otwartym konkursie ofert, zaproponował zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym, do zrealizowania przez organizacje pozarządowe. W roku 2017, w ramach konkursu, następujące organizacje uzyskały dofinansowanie:

- Fundacja „Inicjatywa Kobiet Aktywnych” FIKA z Olsztyna;
- Fundacja Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna;

Łącznie Fundacje zrealizowały 3 zadania, na które przeznaczono 20 000 zł.

Jednym z ważniejszych projektów, realizowanych co roku w ramach otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie związanej z nadużywaniem alkoholu, jest zadanie: „Organizacja konferencji upowszechniającej dobre praktyki w zakresie skutecznych metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

Spotkanie w 2017 roku, zorganizowane przez Fundację Instytut Badań i Edukacji Społecznej z Olsztyna, miało na celu szczególnie:

1. wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie przeciwdziałania aktom przemocy wobec kobiet;
2. wzmocnienie pozytywnych wzorców postępowania wobec aktów i ofiar przemocy;
3. podniesienie wiedzy uczestników konferencji – przedstawiceli instytucji i organizacji związanych statutowo z przeciwdziałaniem przemocy wobec kobiet;
4. nawiązanie kontaktów, wymiana doświadczeń, poglądów, opinii wśród osób, organizacji, podmiotów działających w obszarze polityki społecznej;
5. wzmacnianie współpracy między instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie warmińsko – mazurskim.

Podczas konferencji uczestnicy poznali przykłady wielu „dobrych praktyk” oraz podejmowali istotne tematy, m.in. z zakresu dobrych praktyk wypracowanych przez organizacje i instytucje lokalne, realizujące wojewódzkie programy, wspólnego wypracowania rozwiązań mających na celu przeciwdziałanie przemocy, głównie wobec

kobiet oraz z zakresu wzmocnienia zaangażowania społecznego i medialnego w obchody Dni „Białej Wstążki”.

Zadanie to było ściśle związane z realizacją zadania „Zorganizowanie i przeprowadzenie kampanii edukacyjno-informacyjnej poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet w dniach 1 listopada – 10 grudnia”. Między innymi, celem upowszechniania metod przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przemocy wobec kobiet, w listopadzie i grudniu 2017 r. pojawiły się artykuły promocyjne dotyczące przemocy i Kampanii „Biała Wstążka” w Gazecie Olsztyńskiej oraz na stronie internetowej www.wm.pl.

Prezentowane podczas konferencji dotyczącej „dobrych praktyk” oraz konferencji w ramach obchodów Dni „Białej Wstążki” przedsięwzięcia budziły uznanie i duże zainteresowanie uczestników, zwłaszcza gminnych pełnomocników ds. rozwiązywania problemów uzależnień.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu IV

wskaźnik	Rok			
	2014	2015	2016	2017
Liczba osób, które uczestniczyły w programach jednostek niepublicznych w ramach otwartych konkursów ofert	2 190	196	180 218	119 708
Liczba funkcjonujących miejsc świadczących pomoc na terenie województwa warmińsko-mazurskiego: - liczba punktów konsultacyjnych; - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy; - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań.	- liczba punktów konsultacyjnych - 105 - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy - 14 - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań - 17	- liczba punktów konsultacyjnych - 105 - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy - 22 - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań - 16	- liczba punktów konsultacyjnych - 118 - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy - 21 - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań - 17	- liczba punktów konsultacyjnych - * - liczba Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy - * - liczba Pokoi Przyjaznych Przesłuchań - 17

* dane w opracowaniu PARPA

Priorytet V. Lecznictwo Odwykowe

Cel operacyjny: Wzmocnienie podmiotów prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od alkoholu.

W celu zabezpieczenia kompleksowych świadczeń zdrowotnych z zakresu leczenia uzależnień dla mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, na lata następne, jako cel nadrzędny, przyjęto poprawę zdrowia psychicznego mieszkańców i redukcję szkodliwych skutków uzależnień, głównie poprzez poprawę modelu opieki ambulatoryjnej, dziennej i środowiskowej, zgodnie ze wskaźnikami zawartymi w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016-2020.

Placówki lecznictwa odwykowego i uzależnień, działające na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, świadczą następujące rodzaje usług:

1. leczenie chorych na oddziałach ogólnopsychiatrycznych, odwykowych i detoksykacji;
2. leczenie chorych na oddziałach dziennych leczenia uzależnień;
3. leczenie ambulatoryjne w przychodniach / poradniach odwykowych:
 - wizyty u psychologów, terapeutów lub instruktorów terapii uzależnień;
 - wizyty w środowisku chorego;
 - psychoterapie indywidualne;
 - psychoterapie grupowe / rodzinne, psychoedukacyjne.

Poniższe dane przedstawiają działalność stacjonarnych, dziennych i ambulatoryjnych placówek, zajmujących się leczeniem osób uzależnionych od alkoholu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2014-2017.

Tabela 14. Opieka stacjonarna w zakresie lecznictwa odwykowego i uzależnień (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba stacjonarnych ośrodków terapii uzależnień	Liczba leczonych
2014	11	5 064
2015	11	4 230
2016	11	3 796
2017	11	4 564

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego świadczeń stacjonarnych w zakresie lecznictwa odwykowego, w tym leczenie krzyżowe, udzielają następujące podmioty:

- Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie;
- Szpital Psychiatryczny SP ZOZ w Węgorzewie / Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku;

- Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ w Fromborku;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Młodzieżowy Ośrodek Terapeutyczny KARAN "DOM ZACHEUSZA" w Elblągu;
- Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych "Doren" im. B. Trusiewicz SPZOZ w Różewcu;
- NZOZ Stowarzyszenia Monar Ośrodek Rehabilitacji Uzależnień w Gaudynkach k/Orzysza
- Ośrodek Terapii Uzależnień w Starych Juchach (z oddziałami w Ełku).

Liczba osób przebywających w stacjonarnych ośrodkach terapii uzależnień w monitorowanym okresie zwiększyła się o 768 osób.

Także szpitale ogólne na terenie województwa posiadają w swoich strukturach oddziały leczenia uzależnień, są to:

- Elbląski Szpital Miejski Św. Jana Pawła II;
- Mazurskie Centrum Zdrowia Szpital Powiatowy w Węgorzewie Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej ;
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Lidzbarku Warmińskim / Powiatowy Ośrodek Terapii;
- Powiatowy Szpital im. Władysława Biegańskiego w Iławie/Psychiatria i Rehabilitacja Szpitalne.

Tabela 15. Liczba podmiotów i oddziałów leczenia uzależnień w szpitalach ogólnych

Rok	Liczba podmiotów	Liczba oddziałów
2014	4	5
2015	4	4
2016	4	4
2017	4	4

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Odnosić należy, że spośród 4 szpitali ogólnych w naszym województwie, posiadających w swojej strukturze oddziały leczenia uzależnień, dwa to oddziały detoksykacyjne oraz dwa to oddziały leczenia uzależnień.

Tabela 16. Opieka ambulatoryjna w zakresie leczenia odwykowego i uzależnień w województwie warmińsko-mazurskim

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017
Liczba poradni odwykowych i profilaktyki osób uzależnionych	19*	24	25	24
Liczba porad w poradniach odwykowych	60 286	73 675	73 509	72 758
Liczba wizyt u psychologów, terapeutów i instruktorów terapii uzależnień	55 397	69 678	69 564	68 803
Psychoterapia indywidualna /osoby/	5 684	4 124	4 241	4 575
Psychoterapia grupowa /osoby/	6 939	2 996	2 904	2 781
Wizyty w środowisku chorego (dom, szkoła)**	52	824	0	0
Porady telefoniczne	933		671	694
Skierowania do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych	519	585	362	388

*4 jednostki nie posiadały kontraktów z NFZ w 2014 roku i nie funkcjonowały

** W roku 2015 Urząd Wojewódzki włączył dane dotyczące porad telefonicznych do wskaźnika „wizyty w środowisku chorego oraz porady telefoniczne”. W roku 2016 zaprzestano monitorowania wizyt w środowisku chorego.

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Jak wynika z powyższego zestawienia coraz mniej popularną formą wsparcia są terapie grupowe. Spadek zaobserwowano szczególnie w 2014 roku, gdzie ta forma pracy z pacjentem była bardzo cenioną przez osoby uzależnione. W roku 2017 nastąpił spadek o 123 osoby.

Tabela 17. Opieka dzienna w zakresie leczenia odwykowego (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba dziennych ośrodków terapii uzależnień	Liczba leczonych
2014	7	792
2015	7	750
2016	7	736
2017	7	695

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

W 2017 roku odnotowano spadek liczby osób biorących udział w programie na oddziale dziennym, co pokazują powyższe dane – liczba leczonych zmniejszyła się o 41 osób. Mimo wszystko ta forma leczenia odwykowego jest wciąż powszechnie stosowana. Taka metoda terapii umożliwia pacjentom mieszkanie w domu, ale wymaga od nich systematycznego

udziału w kilkugodzinnych zajęciach terapeutycznych przez pięć dni w tygodniu i nie mniej niż 5 godzin dziennie.

Tabela 18. Leczenie uzależnień w zakresach innych niż odwykowych (zakresy ogólnopsychiatryczne) (uzależnienia od alkoholu i krzyżowe) w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Liczba podmiotów ogólnopsychiatrycznych	Liczba leczonych
2014	38	2 549
2015	35	2 026
2016	34	1 989
2017	35	1 985

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

W 2017 roku obserwuje się stabilizację w dostępności do świadczeń terapii leczenia uzależnień. Z informacji Warmińsko-Mazurskiego Oddziału NFZ w Olsztynie wynika, że wartość kontraktów zawieranych z podmiotami prowadzącymi leczenie uzależnień malała w latach 2014-2016 (w 2015 roku nie podpisano kontraktu z 3 podmiotami, co miało wpływ na zmniejszenie się liczby leczonych o 523 osoby).

Tabela 19. Leczeni w poradniach odwykowych w latach 2014-2017

Lata	Leczeni ogółem	W tym leczeni po raz pierwszy	Do 18 lat	19-29 lat	30-64 lat	65 lat i więcej	Zobowiązani do leczenia odwykowego
2014	6 597	2 420	66	1 192	5 096	243	1 338
2015	7 981	4 568	140	953	6 556	332	1 054
2016	7 641	4 311	139	812	6 352	338	1 096
2017	7 538	4 184	129	790	6 225	394	1 392

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

W roku 2017 nastąpił spadek liczby osób leczonych w poradniach odwykowych – 103 osoby mniej. Spadek zanotowano niemalże w każdym przedziale wiekowym – wzrost zauważono jedynie w grupie pacjentów 65 lat i więcej, co jest niepokojącym zjawiskiem, ponieważ liczba ta rośnie systematycznie od roku 2014. Znacząco wzrosła liczba osób zobowiązanych do leczenia odwykowego – w 2017 roku była najwyższa od roku 2014.

Istotną rolę, w zakresie wzmocnienia podmiotów prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od alkoholu, odgrywa dobrze przygotowana specjalistyczna kadra. W związku z tym, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego,

systematycznie wspiera podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry terapeutycznej placówek leczenia odwykowego.

Zaznaczyć należy, że systematyczny udział w szkoleniach, przedstawionych w Priorytecie I – Edukacja, Kampanie, umożliwia zdobywanie oraz uzupełnianie aktualnej wiedzy, poprzez uczenie się nowych lub doskonalenie wcześniej nabytych umiejętności terapeutycznych, poznawanie nowych metod i technik. Wpływa to znacznie na wzrost jakości udzielanych usług terapeutycznych.

Kluczowy czynnik w skutecznym i wydajnym świadczeniu usług terapeutycznych, głównie w kontekście monitorowania pracy i rozwoju osobistego terapeutów oraz struktury programów, stanowi superwizja osobista oraz superwizja programów terapeutycznych w placówkach leczenia odwykowego. W 2017 roku superwizją objętych zostało 17 placówek.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wspierał rozwój i modernizację bazy materialnej oraz szkolenia podnoszące kwalifikacje pracowników zakładów leczenia odwykowego.

Tabela 19. Wsparcie modernizacji placówek leczenia odwykowego w latach 2014-2017

Rok	Liczba dotowanych jednostek	Nakłady w ramach środków WPPiRPA
2014	2	146 461 zł
2015	4	175 540 zł
2016	2	232 200 zł
2017	3	475 800 zł

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W roku 2017 następujące podmioty otrzymały dotacje na podniesienie poziomu świadczonych usług, poprzez modernizację i realizację zadań inwestycyjnych:

- Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie, dotacje w wysokości łącznej 130 800 zł;
- Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, dotacja w wysokości 300 000 zł;
- Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej we Fromborku, dotacja w wysokości 45 000 zł.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu V

wskaźnik	Rok			
	2014	2015	2016	2017
Liczba osób leczonych w placówkach leczenia odwykowego*	10 894	12 849	11 558	13 284
Liczba porad i usług świadczonych w placówkach leczenia odwykowego**	128 306	150 473	150 218	148 917
Liczba lekarzy przeszkolonych w zakresie stosowania programów wczesnej diagnozy problemów alkoholowych	2	1	0	dane w opracowaniu PARPA
Liczba placówek poddanych superwizji	12	9	17	17

* łącznie: liczba osób leczonych w: szpitalach psychiatrycznych i ośrodkach leczenia uzależnień, szpitalach ogólnych posiadających w strukturze oddziały leczenia uzależnień/wydzielone przedsiębiorstwa w zakresie leczenia uzależnień (stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne inne niż szpitalne), placówkach udzielających świadczeń wyłącznie w oddziałach dziennych (z zakresu uzależnień od alkoholu i środków psychoaktywnych, krzyżowe), podmiotach ogólnopsychiatrycznych (leczenie uzależnień w zakresach innych niż odwykowe), zakładach oferujących opiekę dzienną w zakresie leczenia odwykowego i uzależnień.

** łącznie: liczba porad w poradniach odwykowych, liczba wizyt u psychologów, terapeutów i instruktorów terapii uzależnień, liczba osób uczestniczących w terapiach indywidualnych, liczba osób uczestniczących w terapiach grupowych

Olsztyn, 09.05.2018 r.

Sporządziła: Justyna Bieszke

Wnioski i rekomendacje wynikające z realizacji w 2017 roku „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Warmińsko – Mazurskim na lata 2016 – 2020”

L.p.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Uwagi
1.	Nadal należy rozszerzać działalność profilaktyczną we wszystkich gminach województwa	Wzmacniać samorządy gminne w realizowaniu i modyfikowaniu lokalnych programów rozwiązywania problemów alkoholowych	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, samorządy gminne, organizacje pozarządowe	Organizowanie cyklicznych narad dla pełnomocników/koordynatorów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz podkreślanie konieczności udziału w tego typu naradach/szkoleniach – na naradach/szkoleniach należy stale przypominać o corocznych rekomendacjach dla gmin przygotowywanych przez PARPA, w których określa się kierunki działań gminnych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (na jakie zadania gminy powinny przeznaczać środki finansowe). Organizowanie spotkania z samorządowcami po wyborach	

				<p>samorządowych, celem zacieśnienia współpracy w zakresie: profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, w tym również w obszarach takich jak: uzależnienia behawioralne, przemoc, nowych aspektów zawartych w nowelizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (m.in. dot. interpretacji przepisów).</p> <p>Przeprowadzanie wizyt studyjnych dla przedstawicieli samorządów lokalnych w gminach, które efektywnie realizują gminne programy</p>	
2.	<p>Obserwuje się nierównomierny dostęp do oferty wypełniania czasu wolnego dzieci i młodzieży</p>	<p>Należy nadal inspirować realizację programów i zajęć wspierających oraz aktywizujących młodzież w środowiskach lokalnych (m.in. w świetlicach socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych, Młodzieżowych Klubach Integracji Społecznej, Związek Harcerstwa Polskiego, Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej)</p>	<p>Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, samorządy gminne, organizacje pozarządowe, uczelnie wyższe, Kuratorium Oświaty</p>	<p>Włączanie w realizację zadań organizacji pozarządowych, poprzez rozpisanie otwartego konkursu ofert, promowanie „dobrych praktyk” oraz rekomendowanie wspólnego (gmina + organizacja pozarządowa) realizowania projektów ze środków RPO Warmia i Mazury 2014-2020 (np. prowadzenie świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych).</p>	

				<p>Efektywniejsze wykorzystywanie do działań profilaktycznych imprez organizowanych w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny (włączanie gmin),</p> <p>dokształcanie animatorów młodzieżowych, liderów, koordynatorów klubów, świetlic.</p> <p>Wykorzystywanie instrumentów stosowanych przez organizacje, takie jak ZHP i ZHR.</p>	
3.	<p>Wymierne efekty działań na rzecz przeciwdziałania alkoholizmowi oraz wykluczeniu społecznemu gwarantuje współpraca służb różnych szczebli administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych</p>	<p>Kontynuować działania wzmacniające współpracę podmiotów i jednostek wszystkich szczebli i służb administracji publicznej i organizacji pozarządowych</p>	<p>Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, MRPiPS, PARPA,</p> <p>Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, samorządy gminne, służby administracji publicznej (m.in. Policja)</p>	<p>Współorganizowanie i włączanie się przez Samorząd Województwa w inicjatywy lokalne w zakresie profilaktyki i zapobiegania alkoholizmowi.</p>	
4.	<p>Podnoszenie umiejętności i kompetencji osób pracujących</p>	<p>Należy wspierać projekty służące podnoszeniu kwalifikacji</p>	<p>Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego,</p>	<p>Inicjowanie i organizowanie szkoleń dla osób zaangażowanych</p>	

	w profilaktyce i leczeniu uzależnień wpływa na efektywniejszą pracę z osobami uwikłanymi w uzależnienia i przemoc w rodzinie	i umiejętności osób zajmujących się profilaktyką i leczeniem uzależnień, przemocą w rodzinie	samorządy gminne, organizacje pozarządowe, WOTUW, Kuratorium Oświaty, uczelnie wyższe, Policja, DOREN Różewiec, kuratorzy sądowi	w profilaktykę uzależnień i przeciwdziałanie przemocy w rodzinach dotkniętych chorobą alkoholową. Dofinansowanie szkoleń kadry leczenia odwykowego oraz Policji. Większy nacisk na kształcenie kompetencji społecznych w szkolnictwie wyższym.	
5.	Centra i Kluby Integracji Społecznej funkcjonujące w naszym województwie (od 2005 roku) stwarzają szereg możliwości dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co jest właściwym kierunkiem działań.	Wzmocnić działania w kierunku upowszechniania programów wspierających osoby uzależnione i współuzależnione, szczególnie w CIS i KIS	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki, organizacje pozarządowe, samorządy gminne, Gminne Komisje ds. RPA	Inicjowanie opracowania programów, w celu pozyskania środków finansowych, w tym w ramach RPO Warmia i Mazury 2014-2020, zlecenie zadań w otwartym konkursie ofert, promowanie „dobrych praktyk”. Przygotowanie instytucji do tworzenia placówek włączenia	

				społecznego.	
6.	Niezbędny jest stały rozwój współpracy pomiędzy gminami w zakresie pomocy osobom uwikłanym w uzależnienia i przemoc w rodzinie	Wspomagać rozwój lokalnych systemów pomocy osobom i rodzinom dotkniętym chorobą alkoholową oraz problemem przemocy (ośrodków, punktów, poradni, centrów)	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, samorządy gminne, Gminne Komisje ds. RPA, organizacje pozarządowe, Warmińsko-Mazurski Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia, kuratorzy sądowi	Inicjowanie powstawania nowych miejsc pomocy, promowanie „dobrych praktyk”, zwiększenie środków finansowych. Zachęcanie do podejmowania szerszej współpracy pracowników lecznictwa odwykowego z pracownikami socjalnymi.	
7.	W wielu przypadkach samorządy gminne mają zbyt małe dochody pochodzące z zezwoleń na sprzedaż alkoholu aby podejmować wystarczające działania w zakresie profilaktyki i leczenia uzależnień na swoim terenie.	Należy wykorzystywać w większym stopniu środki zewnętrzne, w tym fundusze europejskie, na finansowanie projektów dot. działalności profilaktycznej i leczniczej w zakresie uzależnień	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, organizacje pozarządowe, samorządy gminne	Poruszanie podczas narad, konferencji regionalnych, tematyki finansowania z funduszy unijnych działalności profilaktycznej i leczniczej w zakresie uzależnień, promowanie „dobrych praktyk”.	

8.	Należy poprawić funkcjonowanie lokalnych systemów pomocy osobom dotkniętym przemocą w związku z alkoholem	Prowadzić działania na rzecz poprawy efektywności pomocy podejmowanej wobec ofiar przemocy oraz sprawców przemocy w rodzinie dotkniętych problemem uzależnienia od alkoholu	Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, samorządy gminne, organizacje pozarządowe, kuratorzy sądowi	Inicjowanie i organizowanie szkoleń dla osób pracujących z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie, promowanie „dobrych praktyk”.	
----	---	---	---	---	--